

Stempels met een boodschap

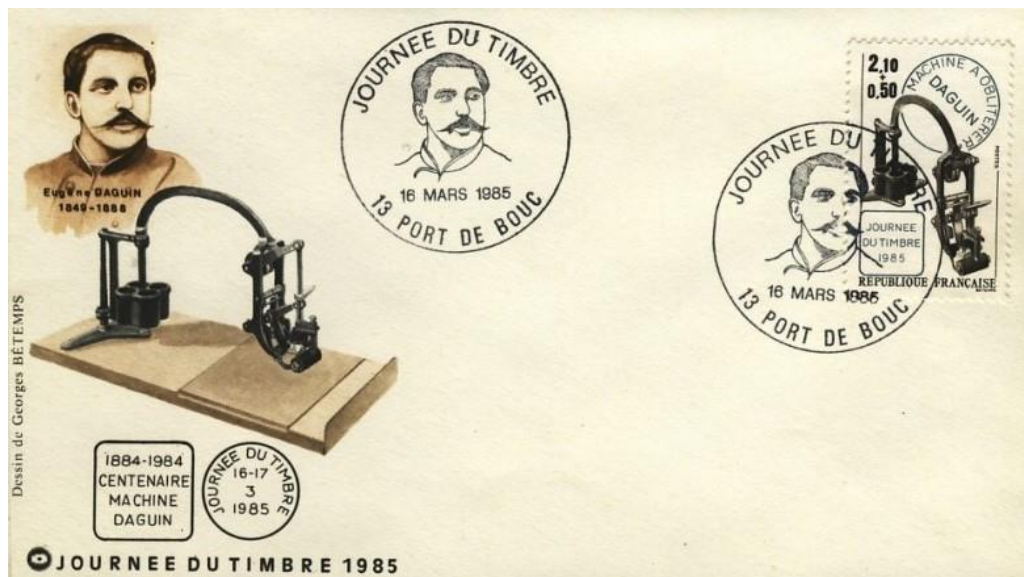
Kristel Kouwer

Soms is het bijhouden van een lijstje van je aankopen een handig geheugensteuntje. Het vertelt je iets over je hobby uitgaven op korte en op lange termijn uiteraard en wanneer je er de aankooplocatie bij vermeldt, biedt het ook nog eens leuke herinneringen. Zo ontdekte ik dat de eerste aankoop op mijn lijstje 13 kaarten betroffen en dat deze aankoop dateerde van 21-10-2012 op de beurs in Waver. Sindsdien is het lijstje blijven groeien. Oude en sinds kort ook nieuwe prentbriefkaarten bezorgen me bijzonder veel plezier. Zo gaat het mij niet uitsluitend om de beeldweergave. Het is het totaalpakket dat zoveel meer kan vertellen. Uiteraard is de frontzijde een unieke weergave op een uniek moment in de geschiedenis, maar een beschreven versozijde kan inhoudelijk en eventueel persoonlijk gedateerd even bijzonder en waardevol zijn. De postale kenmerken, waaronder de gebruikte postzegel met een al dan niet leesbare afstempeling en ook de afzender en de bestemming maken de prentbriefkaart tot een uniek, veelzijdig en ruim historisch document. Elk van deze elementen zijn de moeite waard om te bestuderen en kunnen ook af en toe een harmonisch geheel vormen. Heel deze periode van verzamelen heb ik al ongelooflijk veel plezier beleefd aan een rijk gamma van vermeldingen op de achterzijde van prentbriefkaarten. Het is me blijven boeien, heeft me al laten schaterlachen, is er in geslaagd me terug te projecteren naar mijn jeugd, maar heeft ook herinneringen aan mijn grootouders oproepen en aan de tijdgeest en het maatschappelijk beeld van pakweg een eeuw geleden. Het zijn, zoals de titel uiteraard reeds verklapt, *'stempels met een boodschap'* die op prentbriefkaarten zijn terug te vinden. Ze zijn dikwijls grappig, soms belerend, ook wel maatschappelijk of informatief, soms economisch, dan weer dwingend en af en toe sociaal voelend. Ze doen me alleszins denken aan de 'Boodschappen van Algemeen Nut' die de Belgische Regering met de regelmaat van een klok zowel in het verleden als in het heden invoerde. Denk maar de aan de rookstopcampagnes, de BOB-campagnes, de campagnes voor de snelheidsbeperking, het dragen van de veiligheidsgordel, het dragen van een fietshelm en veel recenter dan weer de COVID-maatregelen. Eerlijk gezegd bleef de achtergrond van deze stempels mij redelijk vaag. Wie besliste eigenlijk over deze vermeldingen, wie liet deze stempels maken en bovenal wat beoogde de Belgische posterijen met deze boodschappen te bereiken? Heel wat vragen dus. Tijd voor de antwoorden.

Het is slechts heel recent dat ik ontdekte dat deze bijzondere stempels in het postale jargon vlagstempels of raamstempels genoemd worden, dat hier veel interesse voor bestaat en dat ook hier verzamelaars in bestaan die zich met deze stempels op zijn minst evenveel vermaken als ikzelf. Vooral in Frankrijk bestaan hier uitgebreide websites, blogs en studies over. En dat heeft een reden. De oudste vlagstempels zijn namelijk de Daguin stempels. Deze worden zo genoemd naar de uitvinder van de Daguin-machine, de in Frankrijk geboren ingenieur Eugène Daguin (°1949 † 1888).

De Daguin-machines waren de eerste frankeringsmachines die in opdracht van de Franse posterijen in gebruik werden genomen in de Parijse postkantoren in juni 1884. Ze konden 3000 enveloppen per uur afstempelen. De Daguin-machine plaatste twee datumstempels naast elkaar met een afstand van precies 28 mm tussen het centrum van beide stempelafdrukken. De ene diende voor de vernietiging van de postzegel; de andere voor een duidelijk afleesbare datum. In de jaren twintig werd de datumstempel vervangen door een tekstvlag met informatie of reclame.

Daguin was echter al langer bezig met de zoektocht naar een geschikte stempelmachine. Deze zoektocht leidde uiteindelijk van de postmeesters die met de hand houten stempels vervaardigden tot verschillende types van stempelmachines om uiteindelijk te komen tot de Daguin-machines van 1884. Er gingen zelfs drie patenten aan vooraf (#143668 #151332 en #151355. Men ging van een soort naaimachine waaronder de post diende gelegd te worden, stilaan *'naar een stempel- en stempelmachine met een gelede stempeldrager die met de hand werkt'*, zoals letterlijk in de patenten #151332 en #151355 beschreven werden (bron Wikipedia). Daguin-machines werden eveneens besteld door vele postkantoren buiten Frankrijk. Ze hadden dezelfde kenmerken als de in Frankrijk gebruikte machines tussen 1884 en 1949.

Op 18 maart 1985 gaf de Franse post een postzegel uit als eerbetoon aan de Daguin-machine in de jaarlijkse serie 'Dag van de Postzegel'. De afbeelding van dit bewuste velletje links boven heb ik helaas niet in eigen bezit. Ik mocht het ontdekken op een Franse website <https://multicollection.fr> evenals de postzegel en de afbeelding van een echte Daguin-machine links midden.

Van 1884 tot 1949 heeft de Daguin-afstempeling vier specifieke kenmerken:

1. de middelpunten van de twee datumstempels zijn 28 millimeter van elkaar verwijderd.
2. bij een Daguin-afstempeling is altijd een draaiing rond de draagas zichtbaar
3. de buitenste kroon met de plaats van de stempel is anders gegraveerd dan het in het midden geplaatste datumblok (diende dagelijks bijgewerkt). De twee datumstempels waren van verschillende leeftijd en gebruik waardoor ze van elkaar verschilden.
4. toen de machine versleten was, verscheen een klein merkteken op 35 millimeter van het midden van elke datumstempel. Toen de inktrol omhoog ging, ging hij te ver en zette hij inkt op de aanrakende zuiger. Toen hij naar beneden ging, raakte de zuiger, die zich op 35 millimeter van het midden van de datumstempels bevond, de post en zette een waas van inkt af.

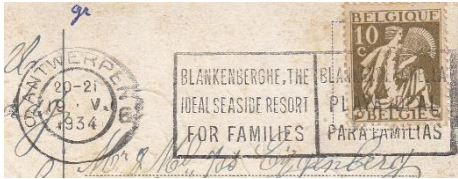
Er bestaan ook filatelistische studies over dit boeiende onderwerp, zoals ik via Wikipedia kon terugvinden. Graag vermeld ik ze hier even:

- het oudste door Yvon Nouazé gevonden artikel *'Een filatelistisch enigma: de vreemde afstempelingen van Toulouse op Sage series 'N' under U'*.
- *'het probleem van de gemini-tekens in Frankrijk van 1984 tot onze dagen'*, Louis Goubin
- *'The Daguin again!'*, Roger Perrayon
- de *'eenogige Dagion' (Daguin borgne)*, Émile Barthélémy

Op de volgende bladzijden wordt een tabel van vlag- en raamstempels op Belgische prentbriefkaarten getoond. Ze worden chronologisch volgens datumafstempeling weergegeven met de oudste datum eerst. Wanneer er slechts een aankomststempel kan teruggevonden worden, zal deze datum vermeld worden. De bedoeling is om aan de hand van de boodschappen op de stempels voornamelijk de tijdgeest weer te geven. De filatelisten specialisten onder jullie mogen uitmaken of er misschien Daguin stempels in de tabel staan ! Veel plezier er mee !

STEMPELS MET EEN BOODSCHAP - TABEL

Vlag- of raamstempel	Versozijde prentbriefkaart	Datering
 Brussel – Tentoonstelling 1910 Bruxelles - Exposition		24-10-1910
 Gent – Tentoonstelling 1913 Gand - Exposition		26-05-1913
 Postez votre courrier dès qu'il est prêt n'attendez pas le soir Post uw briefwisseling zoodra zij klaar is wacht de avondpost niet af		23-12-1914
 En participant à la loterie secours d'hiver votre bonne action peut devenir une bonne affaire		31-12-1914
 Prenez un compte de cheques postaux Neemt eene postcheck rekening		11-04-1921
 Prenez un compte de chèques postaux Neemt een postcheck rekening		23-06-1924

 Indiquez dans les adresses la localité la rue et le numéro In het adres de plaats straat en nummer vermelden	 20-03-1925
 Spa (Belgium) Waters – Baths Rheumatisme hart - ...	 15-10-1927
 Appliquer les timbres dans l'angle droit supérieure de la suscription De zegels plakken op de adreszijde in den rechterbovenhoek	 13-12-1928
 Visitez la foire commerciale de Bruxelles 6-20 avril 1931 Bezoekt de handelsbeurs van Brussel 6-20 april 1931	 04-12-1931
 Blankenberghe, the ideal seaside resort for families Blankenberghe, la playa ideal para familias	 19-05-1934
 Eet meer suiker Suiker baart kracht!	 31-01-1935

Dover-Ostend The quickest route to the continent 2 services Daily

24-09-1936

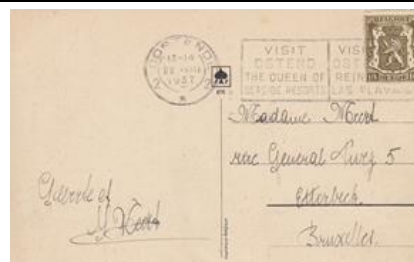
Gebruikt de luchtpost
Utilisez la aerienne poste

13-08-1937

Visit Ostend the queen of seaside resorts
Visitez Ostende la reine de las playas

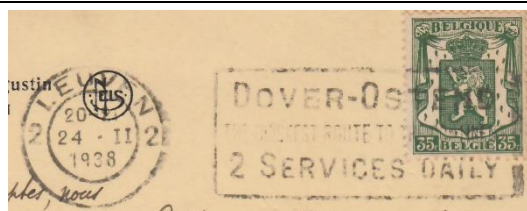
22-08-1937

Visitez le Salon de la T S E de Bruxelles du 4 au 13 septembre 1937
Bezoek het salon van T S E van Brussel van 4 tot 13 september 1937

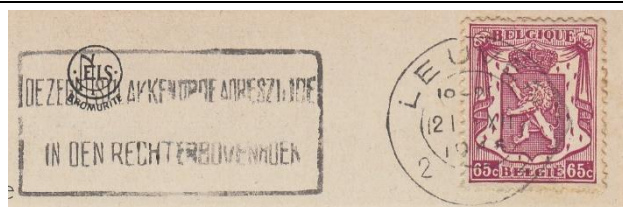
08-09-1937

Dover-Ostend The quickest route to the continent 2 services Daily

24-02-1938

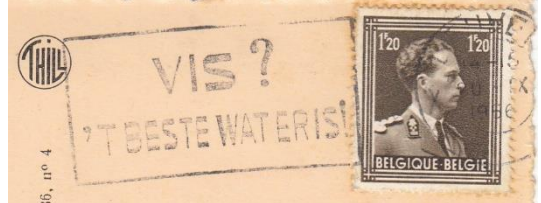

De zegels plakken op de adreszijde in den rechterbovenhoek

21-12-1945

 De zwarte markt bedreigt den socialen vrede	 20-02-1947
 Ne vous laissez pas faire! Achetez aux prix normaux! Laat u niet beetnemen! Koopt tegen normale prijzen!	 1948
 Ne vous laissez pas faire! achetez aux pris normaux! Laat u niet beetnemen! koopt tegen normale prijzen!	 05-07-1948
 De Vereenigingen voor Vreemdelingen-verkeer geven alle inlichtingen over het hotelwezen	 20-07-1948
 Gebruik Sabena Belgische luchtlijnen	 24-01-1950
 Dover-Ostend The quickest route to the continent 2 services daily	 03-10-1950

 Une belle chaussure rehausse votre elegance Een mooie schoen maakt u eleganter	 13-07-1955
 Vis ? 't Beste wat er is!	 20-09-1956
 De zegels plakken op de adreszijde in de rechterbovenhoek	 05-03-1957
 De zegels plakken op de adreszijde in de rechterbovenhoek	 20-04-1959
 Vermeld de postnummers	 07-07-1976

Zo, nu hebben jullie een idee kunnen vormen van een heel plezierig filatelistisch thema dat te ontdekken valt op de achterzijde van prentbriefkaarten. Hoe je een prentbriefkaart letterlijk ook draait of keert, telkens vallen er nieuwe elementen te ontdekken en bezorgen ze een heerlijke verrassing, die zowel de verzamelaars van prentbriefkaarten als de verzamelaars van postzegels kunnen bekoren. Natuurlijk is deze tabel verre van volledig en werden de kaarten uit de eigen verzameling geplukt. Eens gestart met het bestuderen van deze stempels kan gewerkt worden tussen bepaalde periodes van datumafstempeling, op één bepaalde uitgifte van een postzegel, binnen en buiten België ... mogelijkheden te over en wat mezelf betreft, voor deze Loven Boven heb ik alvast mijn stempel gedrukt ! Tot volgende keer.